

Fra ambolt til drejebænk Dræbysmede gennem 400 år af Ove Eriksen

I sin bog "Det gamle Munkebo" fortæller Ole Nederland om Dræbysmeden **Jens Knudsen Krag**, der et par gange rodede sig ud i forskellige problemer. Først i 1656, hvor han blev beskyldt for at have gjort en tjenestepige gravid. Den sag klarede han sig fri af.

Anden gang, der blev sat spørgsmålstegn ved hans hæderlighed var i 1664, hvor han blev anklaget for at have taget meget let på et lærlingeforhold. Smeden var fæster af en gård tilhørende Odensegård (tidl. Skt. Hans Kloster), og i stedet for at uddanne lærlingen Oluf i smedefaget, sendte han ham på markarbejde, så han på den måde sparede en ansat medhjælper. Sagen blev klaret med en bøde og et pålæg om at tage lærlingeforholdet alvorligt.

Når Jens Krag i begge tilfælde slipper ud af prekære situationer med skindet på næsen, kan det måske skyldes, at landsbysmeden var uundværlig for lokalsamfundet. Indtil 1950'erne, hvor [hesten](#) blev udskiftet med [traktoren](#) og med andre moderne landbrugsmaskiner, havde hver landsby sin egen lokale smed og smedje. Hesten skulle – som den vigtige trækraft den var – skoens regelmæssigt, så alene her havde smeden nok at gøre. Hertil kom datidens landbrugsmaskiner, der også krævede [ild](#) og kraft i form af [esse](#) og [ambolt](#).

Naturligvis var Dræby ingen undtagelse. Her havde man i perioder sågar 2 smede, og i modsætning til Munkebo, hvor smedjen lå uforandret på samme sted gennem hundreder af år, har der i Dræby været smedjer flere steder gennem tiden.

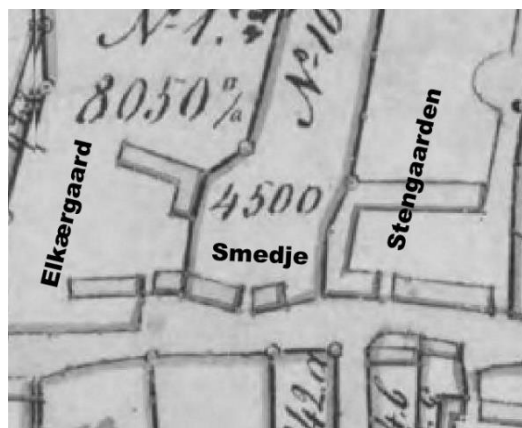
Den første smedje

I 1700-tallet og formentlig til ca. 1830, lå landsbysmedjen mellem vore dages Stengaard og Elkærgaard. Smedjen lå på en matrikel, der på skift tilhørte Ulriksholm og Østergaard. Matriklen var delt i to af vejen mod Dræby Fed og blev bortfæstet som to halvgårde. Smeden fæstede den del, der lå nord for landevejen, mens en bonde fæstede den del, der lå syd for vejen.

Den omtalte gård er i vore dage kendt som Lindegaard, der ligger på Stationsvej ved Møllevejens udmunding.

Omkring 1688 hed smeden **Lars Hansen**. Han har muligvis afløst den førømtalte Jens Knudsen Krag. Efter Lars Hansen fulgte **Jens Hansen**, der fungerede indtil 1719. Han blev efterfulgt af **Jørgen Nielsen**, der kom fra Ringe og fæstede hus og smedje af Østergaard. Den anden halvdel af gården var fæstet af bonden Søren Hansen.

Jørgen Nielsen holder ikke længe, for allerede i 1721 bliver hans fæste overtaget af **Peder Knudsen**. I første omgang fæster han sin forgængers hus og smedje, men overtager i 1728 også den anden halvgård, som indtil da har været fæstet af Søren Hansen, der er afgået ved døden. Måske har Peder Knudsen ikke kunnet leve af smedegerningen alene, og derfor skaffer han sig landbrugsjorden som anden indtægtskilde. Peder Knudsen dør i 1733 og afløses af **Jens Hansen**, der kommer fra Elmelund ved Odense. Han er født ca. 1710, så han har kun lige været udlært, da han overtog smedeforretningen.

Smedjens placering i Dræby

Jens Hansen er første led i Mortensen-familien, der fra dengang og indtil i dag har ejet Lindegaard. Han fæster hele gården efter Peder Knudsen, og familien mener, at Jens var mere

*Smedjen kan have set sådan ud.
(Den gl. smedje i Vester Kærby)*

bonde end smed, men han har dog fungeret som landsbyens smed. Formentlig er han i faget indtil ca. 1780, hvor han lader stafetten gå videre. Sine sidste år bor han til aftægt hos sin svigersøn Hans Jacob Jensen, hvor han dør i foråret 1791.

Den nye smed, **Mads Frandsen**, er ca. 30 år gammel ved sin ansættelse i 1780. Mads Frandsen dør i 1808 og han bliver afløst af **Christopher Hansen**, der er søn af den lokale hjulmand, Hans Christophersen. Christopher Hansen gifter sig med Mads Frandsens enke, Ane Jørgensdatter, og lejer sig ind i de bygninger, der står tilbage, efter at Risingegården er flyttet ud. Risingegården lå mellem Stengaarden og Vingaarden, - i vore dage ville adressen have været Dræbyvej 3.

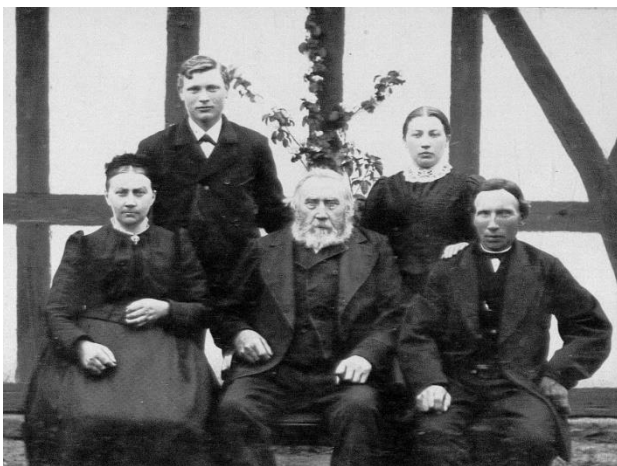
Smedjen var fortsat til rådighed for smeden, men beboelsen ved smedjen er muligvis blevet revet ned omkring dette tidspunkt. I 1811 køber Christopher Hansen sit lejemål fri af Ulriksholm. Han bliver i jobbet til sin død i 1829.

Smedjen ved Dræby Fedvej 11

Boelsmand Lars Pedersen, der ejer ejendommen på Dræby Fedvej 11, sælger i 1824 til sin kommende svigersøn, den 28-årige ungkarl **Peder Thomsen Hansen**, der er trolovet med Lars Pedersens datter, Dorthé Marie Larsdatter. Peder har stået i lære hos smed Hans Sørensen i Seden, der også er forlover ved Peders bryllup i Munkebo Kirke 13. november 1824.

I første omgang arbejder han sikkert i den gamle smedje lige på den anden side af vejen hos Christopher Hansen. Hvornår Peder Thomsen Hansen bygger en smedje ved sin bolig, vides ikke nøjagtigt, men det er formentlig et sted mellem 1825 og 1830.

I maj 1846 vælger han at fæste en gård i Uggerslev på Nordfyn og stillingen som smed i Dræby er ledig. Den bliver overtaget af **Carl Christian Rasmussen**, der er født i Øster Hæsing, men kommer fra en stilling på Rødkilde Gods i Vester Skerninge. Han køber Dræby Fedvej 11 med tilhørende smedje og er landsbyens smed indtil 1874.

Familiebillede fra Dræby Fedvej 33. I midten smed og prokurator Carl Christian Rasmussen.

i perioden fra 1859 til 1867.

I 1874 ophører Carl Christian Rasmussen som smed og sælger huset på Dræby Fedvej 11 til fisker Søren Poulsen, der i de kommende år bygger kraftigt om og blandt andet river smedjen

Ved siden af smedegerningen fungerer han også som prokurator. Prokuratoren bistod folk i juridiske spørgsmål, og selv en ueksamineret prokurator kunne sågar optræde ved retssager.

Det fik ende i 1868 med indførelsen af Sagførerloven, der fastslog at alene eksaminerede jurister kunne opnå bestalling som sagførere, men den ueksaminerede prokurator kunne fortsat bistå med ex. udfærdigelse af skøder. Han var desuden medlem af Munkebo Sogneråd

ned. Carl Christian Rasmussen flytter ind hos svigersønnen, Jens Chr. Jensen, på Dræby Fedvej 33, hvor han bor på aftægt indtil sin død i 1897.

Smedjen på Møllevejen 8

Til skiftedag i november 1834, kommer en ny smed til byen. **Poul Larsen** kommer fra Birkende, og i første omgang er han fæstet som smed på Ulriksholm. Godset sørger for, at han kommer til at bo i et af deres huse, Kølstrupvej 34, hos fæster Mads Hansens enke.

Men Poul Larsen er åbenbart en driftig mand med lyst til at skabe sin egen forretning. I første omgang køber han huset på Møllevejen 10, og få år senere lejer han det tilstødende areal. Her opfører han i 1839 en smedje, i forståelse med gårdmand Niels Poulsen på Enggaard, der ejer jorden. I 1855 bygger han hus på Møllevejen 8, køber huset og smedjen af Niels Poulsen og sælger Møllevejen 10 til Peder Larsen.

Den gamle smeds helbred begynder at svigte, så kort før sin død i 1862 sælger han smedjen og huset på Møllevejen 8 til sønnen **Lars Poulsen**, der på det tidspunkt tjener på Enggaard lige på den anden side af vejen.

Lars har tilsyneladende mere lyst til landbruget end smedefaget, men handelen bliver nødvendig, fordi hans yngre bror, Rasmus, der også er udlært smed, ikke er gammel nok til at kunne købe fast ejendom. De kommende fem år ejer Lars således smedjen og huset, men det er først og fremmest Rasmus, der er smeden. I 1867 er han blevet 25 år gammel og kan overtage ejendommen. Lars, der har giftet sig i 1865 med en pige fra Odense, forlader sognet i april 1867, og slår sig ned som husmand i Tommerup.

Den yngre bror, **Rasmus Poulsen**, har lært hos sin far, og han bliver i faget, selvom han forlader Dræby i 1877. Han har mødt en pige fra Vester Kærby, de flytter dertil, hvor han driver smedjen til sin død i 1897. Da Rasmus Poulsen forlader Dræby, bliver smedjen og huset ledige, men ikke længe.

Niels Kr. Hansen skoer en hest ved smedjen på Møllevejen 8. (Foto: Lars Rastrup)

Hus og smedje på Møllevejen 8.

Den nye smed hedder **Niels Kristian Hansen**. Han er født i Kølstrup i 1851 som søn af den lokale tømmermand, Hans Rasmussen. Efter konfirmationen i 1866 kommer han ud at tjene, først i Kølstrup og fra 1869 i Drigstrup. Indtil videre har han kun haft arbejde hos bønder, men i november 1870 kommer han i lære i smedjen i Maale, som hører under Hverringe Gods. Om det er derfor, han går under tilnavnet "Den fine smed", vides ikke. Han køber Møllevejen 8 med hus og smedje i 1877 og driver

smedeforretningen her til sin død ved juletid i 1925.

Sønnen **Ejner Hansen** har lært hos sin far, og efter Niels Christians død, driver han smedjen videre, mens moderen, Johanne, officielt står for smedeforretningen. Først i 1930 køber Ejner huset og smedjen.

Kort efter krigen kommer smeden **Karl Ejvind Jørgensen** til Dræby og begynder at arbejde i smedjen på Møllevejen. Han bliver i folkemunde kendt som "den store smed" eller "mirakelsmeden". Det sidste, fordi han er en særdeles kreativ håndværker.

Endnu foregik arbejdet som i de foregående mange år, med esse og blæsebælg, trækar med vand, hvor gloende hestesko og plovskeer blev kølet af, mens det sydede og dampede. Men tiden var ved at løbe fra det gammelkendte smedeerhverv, så efter at Ejner

Karl Jørgensens smedeværksted

Hansen i 1950 solgte ejendommen til tømremester Agner Hansen, fortsatte Karl Jørgensen kun i smedjen indtil midten af 1950'erne.

Karl Jørgensen med hustruen Ebba

I 1956 byggede han sit eget smedeværksted ved Møllevejen, overfor Agerhøjgaard, hvor han - ved siden af mere tidssvarende smedeopgaver - også udførte VVS-arbejde. Det var også her, han bl.a. opfandt en plantemaskine til roer, og en snegl til selvbindere, der kunne adskille roefrø og frøstængler. Fra Karl og Ebba kom til Dræby har de boet på førstesalen i huset på Dræbyvej 22, men da den tidligere madrasfabrik på Møllevejen 23 bliver ledig, flytter de i 1963 ind og bor til leje i huset, der jo også ligger meget nærmere ved Karls smedeværksted. I 1966 køber Karl huset og ejer det frem til sin død i 1985. Efter hans død, sælger Ebba Møllevejen 23 i 1986, hvor senere ejere lader smedeværkstedet rive ned.

Smedjen på Dræbyvej 40

Snedker Thorvald Jensen fra Munkebo har i 1886 købt en parcel af gårdmand Rasmus Andersen på Vingaarden. Parcellen ligger på vore dages Dræbyvej 40, og her bygger han

Mads Hansen med familie uden for smedjen på Dræbyvej 40

beboelse og snedkerværksted i samme bygning. Allerede året efter sælger han til slagter Hartvig Jensen som igen i 1894 sælger til smedemester **Mads Hansen**, der kommer fra en stilling i Stenstrup. Mads Hansen, der var født i Agedrup, havde i sin ungdom arbejdet som smed på flere store fynske herregårde og var under sin militærtjeneste desuden blevet uddannet som beslagsmed. I årenes løb oparbejdede han en stor forretning. Arbejdet betød, at han kun i begrænset omfang fik tid til at tage del i det offentlige liv, men han var dog i en længere årrække medlem af Munkebo Menighedsråd, og han var et meget virksomt medlem af den konservative vælgerforenings bestyrelse.

Mads Hansen døde i september 1936, men kort tid forinden havde han solgt virksomheden til sin søn, **Ejner Ove Hansen**, der endegyldigt lukkede og slukkede og solgte huset i 1986.

Smedeværkstedet på Stationsvej 104

Dræby Maskinfabrik blev etableret i 1929 af **Poul Nielsen**, der indtil da havde været cykelsmed i Odense. Han købte den Konservative Klubs bygning, nuværende Stationsvej 104, der var opført i 1887 som forsamlingshus men senere, i begyndelsen af 1900-tallet, indrettet til erhverv og beboelse.

Poul Nielsen fortsatte med cykelreparation og salg af cykler, men det var almindeligt smedearbejde og produktion af landbrugsredskaber, der blev hovedlinien i firmaet.

Poul Nielsen på mejetærsker ved Stationsvej 104

I 1976 overtog sønnen **Hans Nielsen** driften af forretningen, der nu blev kaldt Dræby VVS og Maskinværksted Aps. og firmaet fik mange opgaver omkring servicering af gas- og oliefyr. Næste generation, Hans Nielsens søn **Palle Nielsen** overtog firmaet i 1993, og kunne i 2004 fejre 75-års jubilæum som et velassorteret VVSfirma, hvorfra der bl. a. i den lokale vejviser på forsiden reklameres for: Nyinstallationer og reparationer, gas- og oliefyrsservice, smedearbejde, stokeranlæg samt for Bosch gaskedler. I "Arvesølv 2005"

har H.K. Hansen skrevet en udmærket artikel om firmaet.

Vigerø Maskinværksted.

På Vigerøvej 527 bor i starten af 1930'erne fisker Niels Christian Larsen. Hans hjemmeboende søn, Karl, er også fisker, men ved siden af, er han uddannet som maskinarbejder.

Karl Larsen driver i ca. 40 år Vigerø Maskinværksted, hvor han fortrinsvis servicerer fiskerne, når et anker skal repareres o.s.v., men også le-verer ydelser til de lokale gårdmænd. Ved hans død i 1977 er der ingen direkte arveberettigede, og ejendommen bliver derfor solgt til anden side som fritidsbolig.